

pedagogicheskyj kurs. [Medical and pedagogical course]. Kaluga.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЗАВІТРЕНКО Долорес Жораївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти та здоров'я людини, Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: особливості інклюзивного навчання дітей у загальноосвітніх школах.

БЕРЕЗЕНКО Наталія Олегівна – аспірант кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми історії педагогіки, виховна спрямованість підручників

для дітей початкової школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZAVITRENKO Dolores Georgievna – is a Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Special Education and Human Health, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: features of inclusive education of children in secondary schools.

BEREZENKO Natalia Olehivna – graduate student of the Department of Pedagogy and Management of Education of the Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko.

Circle of scientific interests: problems of history of pedagogy, educational orientation of textbooks for primary school children.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2020 р.

УДК 37.013(477):780.614.131|:37.018.43
DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-190-100-104

КОВАЛЕНКО Анатолій Сергійович –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інструментального виконавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ORCID:<https://orcid.org/0000-0003-3511-1301>

e-mail: kovalenkonext.as@gmail.com

**РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ ГІТАРНОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Гітарне виконавське мистецтво та музична освіта гітаристів в Україні стали на шлях системного розвитку з середини ХХ століття. Велика кількість мистецьких заходів (концерти, конкурси, фестивалі тощо), на яких почала звучати класична гітарна музика на початку ХХІ століття підтверджує затребуваність суспільства до культурно-духовного збагачення. Розвиток цифрових технологій та інтернет ресурсів дозволили почути найкращих виконавців та майстер-класи провідних викладачів зазначеного музичного інструмента. Проте серйозним викликом для розвитку гітарної освіти України було запровадження дистанційного навчання з 12 березня 2020 року. В умовах відсутності якісної комп'ютерної техніки та високошвидкісного інтернету це стало загрозою для розвитку вітчизняної гітарної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З метою глибшого вивчення вказаної проблеми проаналізуємо джерела та рекомендації Міністерства освіти і науки України, де розглядався зазначений напрям

функціонування освітнього процесу. Аналіз наукових праць дослідників гітарного мистецтва: В. Блажевича [1], В. Козліна [4], М. Михайленка [5], В. Паламарчука [7] та ін. дозволяє констатувати те, що ці автори не торкалися проблематики дистанційного навчання та її впливу на розвиток музичної освіти гітаристів.

Мета статті – виявити позитивні та негативні аспекти розвитку вітчизняної гітарної освіти в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Велика кількість наявних сервісів та програмного забезпечення (платного і безкоштовного) дозволяють легко перейти в режим дистанційного навчання для ведення освітнього процесу лекційних курсів. У березні 2020 року виникла ситуація з тим, що частина педагогів не встигла швидко опанувати відповідні навички та отримала додаткове навантаження. Проте до кінця 2019 – 2020 навчального року ситуація дещо покращилася, відбулися семінари для педагогічних та науково-педагогічних працівників, де фахові інструктори розкрили

набір можливостей дистанційного навчання та допомогли здобути необхідні знання та навички.

У Стандарті вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [Чинний від 2019-05-24] та Стандарті вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» для другого (магістерського) рівня вищої освіти [Чинний від 2020-03-04] у частині «II Загальна характеристика» зазначено, що інструментами та обладнанням для забезпечення освітнього процесу є: «музичні інструменти, комп'ютерне та програмне забезпечення, мультимедійні засоби у сфері музичної діяльності» [2, с. 5] та «музичний інструментарій, джерельна база, програмне забезпечення, мультимедійні засоби» [3, с. 5]. Проте в цих стандартах не зазначено якість комп'ютерного та програмного забезпечення, які з часом (за 5–7 років) стають не актуальними.

Перед здобувачами освіти, педагогами та керівниками закладів освіти час від часу постає проблема з оновленням комп'ютерної техніки для реалізації якісного освітнього процесу. І незначна частина зазначених суб'єктів (на нашу думку – близько 10 %) легко розв'язують цю проблему, проте для більшості – це питання не є пріоритетним, тому що потребує значного фінансового інвестування. Зауважимо, що для керівників мистецьких закладів освіти, одним із ключових завдань є оновлення та ремонт музичних інструментів. Прикладом для наслідування є зусилля ректора Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової, народного артиста України, кандидата мистецтвознавства, професора О. Олійника, який забезпечив придбання музичних інструментів найвищого ґатунку коштом закладу [6].

Ще одним ключовим питанням у контексті дистанційного навчання є реалізація завдання «освітньо-професійної програми» Стандарту вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» для другого (магістерського) рівня вищої освіти [Чинний від 2020-03-04]: «Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу» [3, с. 7]. Зауважимо, що вміння взаємодіяти з аудиторією є важливим аспектом не тільки

для спеціальності 025 «Музичне мистецтво», але й для інших спеціальностей, зокрема 014.13 «Середня освіта (Музичне мистецтво)». Таким чином, питання здобуття навичок взаємодії з аудиторією в умовах дистанційного навчання залишається відкритим.

Спробуємо порівняти очну підготовку здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання із заочною формою навчання.

В інтерв'ю автору цієї статті ректор Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової, народний артист України, кандидат мистецтвознавства, професор О. Олійник зазначив, що, починаючи з 1991 року до сьогодення дня (станом на вересень 2020 року), кількість вступників на заочну форму навчання є дуже низькою, близько 15–20 осіб на всі спеціальності Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової, абітурієнт зазначеної форми навчання має надати довідку про офіційне працевлаштування за спеціальністю (наприклад про те, що він є викладачем музичної школи). Зі сказаного робимо висновок про те, що, враховуючи специфіку спеціальності 025 «Музичне мистецтво» (розвиток творчих здібностей здобувача під пильним керівництвом високопрофесійного викладача), керівники закладів освіти при прийомі на роботу надають перевагу випускникам денної форми навчання.

Для проведення результативних дистанційних занять (які за своїм змістом балансують між денною та заочною формою навчання) спеціальностей 025 «Музичне мистецтво» та 014.13 «Середня освіта (Музичне мистецтво)», на нашу думку, необхідно забезпечити кожного викладача та здобувача вищої освіти якісною технікою. І якщо персональний комп'ютер чи ноутбук може бути присутній вдома в учасників освітнього процесу, то є ще такі речі, на які раніше не дуже звертали увагу. Зокрема, це наявність високошвидкісного інтернету, якісної вебкамери та мікрофона для живого спілкування.

З приводу високошвидкісного інтернету зазначимо, що в деяких селах може бути тільки мобільний інтернет низької якості або відсутній будь-який вид інтернету. Щодо якісної вебкамери, ми пропонуємо мінімальні параметри, яким вона має відповідати: частота оновлення кадрів – 60 кадрів за секунду (для плавного та чіткого руху), наявність кабеля USB 3.0 (для швидкої передачі якісного відео онлайн), поле огляду – 90 градусів (для того, аби було

видно не тільки обличчя музиканта, а й обидві його руки під час виконання музичного твору); вартість вебкамери з такими параметрами в інтернет-магазинах України становить близько 10 000 грн. Аналізуючи типи мікрофонів, зазначимо, що якісний студійний мікрофон потрібно підключати до ПК або ноутбука за допомогою звукової карти, яку потрібно купувати окремо; альтернативою може стати мікрофон, який підключається до ПК або ноутбука за допомогою USB кабеля (цей варіант простіший). Рекомендовані вимоги до параметрів мікрофона такі: інтерфейс: USB 2.0, діапазон частот: 20 Гц – 20 кГц, низький власний шум для умов цифрового запису (вартість мікрофона з такими параметрами в інтернет-магазинах України становить близько 5 000 грн.).

Ми розуміємо, що одночасно забезпечити всіх учасників освітнього процесу такою дорогою технікою дуже складно, тому рекомендуємо, як виняток, дозволити проводити індивідуальні фахові заняття зазначених вище спеціальностей очно, з дотриманням безпечної дистанції та маскового режиму.

Питання проведення групових практичних занять («Ансамбль», «Оркестр», «Хор» та ін.) також викликає сумніви та є причиною дискусій у колі педагогів. Якщо використовувати програмне забезпечення «Zoom» або «Скуре», то невеличка похибка в роботі інтернет мережі призведе до розсинхронізації в роботі музичного колективу. А набуття навичок музикування в творчих колективах є базовими для всіх музичних спеціальностей, тому що більшість випускників ЗВО не можуть реалізуватися як солісти, а працюють у складі ансамблю (дуети, тріо, камерні ансамблі і т. д.), оркестру тощо.

С. Шкарлет, т. в. о. міністра освіти і науки України, у контексті прогнозу зміни ландшафту потрібних професій зазначив, що «професії, пов'язані із забезпеченням здоров'я, навчанням, наданням індивідуальних послуг, творчістю залишаться актуальними, оскільки не можуть бути заміщені автоматизованими системами навіть із використанням штучного інтелекту» [9].

У публікації «Поступ команди МОН на зміцнення системи освіти і науки України: діджиталізація та онлайн-послуги» від 08 жовтня 2020 року на сайті МОН зазначено, що нова команда працює над зміцненням системи освіти і науки України, зокрема пропонує новачки в освітньому просторі [8].

Нашу увагу привернуло питання «пілотування державних шкільних е-журналів та е-щоденників для закладів загальної середньої освіти» і можливість реалізації такого сценарію у закладах початкової мистецької освіти (для прикладу у музичних школах). На нашу думку, ці електронні документи можуть стати гарною альтернативою паперовим аналогам, проте виникає риторичне запитання: «чи можна об'єктивно оцінити виступ юного музиканта в умовах дистанційного навчання аналізуючи запис (низької якості) або через он-лайн програмне забезпечення (при низькій швидкості інтернету)?». Позитивним, на наш погляд, є «Впровадження в школах інструментів для дистанційного навчання», зокрема використання «центру командної роботи Microsoft Teams for Education», який включає наступні опції: «завантаження матеріалів, можливість їх зберігати та ділитися ними; можливість додати електронні підручники/освітні ігри; розміщення оголошень, дайджестів для всіх учасників освітнього процесу» тощо [8].

Отже, підсумовуючи проблему розвитку вітчизняної гітарної освіти в умовах дистанційного навчання, спробуємо спрогнозувати її позитивні та негативні аспекти.

Позитивні аспекти розвитку вітчизняної гітарної освіти в умовах дистанційного навчання:

- мотивація учасників освітнього процесу до оновлення складових комп'ютерної техніки;

- стимул музикантам до створення відео свого виконання, аналізу його якості, усунення недоліків гри та запису тощо;

- реалізація концертів у пустому залі з подальшою трансляцією на телебаченні, або розміщенні в інтернет мережі;

- можливість створення коротких відео фрагментів музичного виконання (демо-версії) для розміщення у соціальних мережах, що може слугувати для профорієнтаційної роботи, популяризації музичного мистецтва, інформування суспільства про виконавця чи клас викладача.

Негативні аспекти розвитку вітчизняної гітарної освіти в умовах дистанційного навчання:

- відсутність живого контакту педагога та вихованця;

- неможливість очно скоригувати виконавські рухи (роботу лівої та правої руки, артистичні жести тощо);

– втрата здатності у наставника приборати психічне та фізіологічне затиснення у виконавця;

– зниження сили емоційної підтримки педагога для вихованця, вона може стати більш формальною;

– повільна швидкість інтернет з'єднання та низька якість складових комп'ютерної техніки може завадити якісному освітньому процесу.

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. В умовах дистанційного навчання вітчизняна гітарна освіта змінила вектор свого розвитку. Цільовою аудиторією виконавського гітарного мистецтва стали користувачі інтернет-ресурсів, а музична освіта гітаристів отримала нові можливості для вдосконалення. Проте залишаються фактори, які заважають у повній мірі реалізувати позитивні зміни. Основними вважаємо такі: відсутність живого спілкування між педагогом і здобувачем освіти, нестабільна швидкість інтернет з'єднання у деяких регіонах України та низька якість складових комп'ютерної техніки у частини учасників освітнього процесу.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в дослідженні організації освітнього процесу гітаристів в умовах очного навчання з елементами дистанційного (змішаного завчання).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Блажевич В. О. Еволюція розвитку виконавських традицій гітарного мистецтва у вітчизняному культурно-освітньому просторі. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2017. Вип. 15. С. 107–115.

2. ДСТУ 727:2019. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. [Чинний від 2019-05-24]. Вид. офіц. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2019. 17 с.

3. ДСТУ 368:2020. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. [Чинний від 2020-03-04]. Вид. офіц. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2020. 14 с.

4. Козлін В. Й. Гітара. *Українська музична енциклопедія* / редкол.: Г. Скрипник (голова) та ін. Київ: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, 2006. Т. 1: [А-Д]. С. 462–465.

5. Михайленко М. П. Проблеми популярного інструмента. *Музика: журнал з питань музичної культури*. 1982. № 5 (221). С. 25–27.

6. Олійник О. Л. Ні слова про політику. Представлення нового концертного рояля Steinway & sons 15.11.2019. URL:

<http://odma.edu.ua/news/3817> (дата звернення: 30.08.2020).

7. Паламарчук В. А. Деякі проблеми адаптації практики сучасної західноєвропейської гітарної освіти в українській музичній педагогіці. Історія, теорія та практика музично-естетичного виховання: Збірник статей.: матеріали шостого всеукр. наук.-практ. сем., присвяч. 50-річному ювілею музично-педагогічного факультету (Дрогобич, 06 квітня 2012 р.). Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2012. С. 87–95.

8. Поступ команди МОН на зміцнення системи освіти і науки України: діджиталізація та онлайн-послуги. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/postup-komandi-mon-na-zmicnennya-sistemi-osviti-i-nauki-ukrayini-didzhitalizaciya-ta-onlajn-poslugi> (дата звернення: 12.10.2020).

9. Шкарлет С. МОН прогнозує зміну ландшафту потрібних професій. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-prognozuje-zminu-landshaftu-potribnih-profesij-sergij-shkarlet> (дата звернення: 12.10.2020).

REFERENCES

1. Blazhevych, V. O. (2017). *Evolutsiia rozvytku vykonavskykh tradytsii hitarnoho mystetstva u vitchyznianomu kulturno-osvitnomu prostori*. [The evolution of the development of performing traditions of guitar art in the domestic cultural and educational space].

2. DSTU 727:2019. (2019). *Standart vyshchoyi osvity za spetsial'nisty 025 «Muzychne mystetstvo» haluzi znan' 02 «Kul'tura i mystetstvo» dlya pershoho (bakalavr's'koho) rivnya vyshchoyi osvity*. [Standard of higher education in the specialty 025 «Musical art» in the field of knowledge 02 «Culture and art» for the first (bachelor's) level of higher education]. Kyiv.

3. DSTU 368:2020. (2020). *Standart vyshchoyi osvity za spetsial'nisty 025 «Muzychne mystetstvo» haluzi znan' 02 «Kul'tura i mystetstvo» dlya druhooho (mahisters'koho) rivnya vyshchoyi osvity*. [Standard of higher education in the specialty 025 «Musical art» in the field of knowledge 02 «Culture and art» for the second (master's) level of higher education]. Kyiv.

4. Kozlin, V. Y. *Hitara*. (2006). *Ukrainska muzychna entsyklopediia*. [Guitar. Ukrainian music encyclopedia: in 5 volumes]. Kyiv.

5. Mykhajlenko, M. P. (1982). *Problemy populyarnoho instrumenta*. [Problems of a popular tool].

6. Oliinyk, O. L. (2019). *Ni slova pro polityku. Predstavlennia novoho kontsertnoho roialia «Steinway & sons»*. [Not a word about politics. Presentation of a new grand piano «Steinway & sons»]. Odessa.

7. Palamarchuk, V. A. (2012). *Deyaki problemy adaptatsiyi praktyky suchasnoyi zakhidnoyevropeys'koyi hitarnoyi osvity v ukraiyin's'kyi muzychniy pedahohitsi*. [Some problems of adaptation of the practice of modern Western European guitar education in Ukrainian music pedagogy]. Drohobych.

8. *Postup komandy MON na zmitsnennia systemy osvity i nauky Ukrainy: didzhitalizatsiia ta*

onlain-posluhy. (2020). [Progress of the MES team to strengthen the education and science system of Ukraine: digitalization and online services].

9. Shkarlet, S. (2020). *MON prohnozuie zminu landshaftu potrebnnykh profesii*. [The Ministry of Education and Science predicts a change in the landscape of the required professions].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОВАЛЕНКО Анатолій Сергійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інструментального виконавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: історичний аспект розвитку гітарної освіти, проблеми

удосконалення методики навчання гри на гітарі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOVALENKO Anatoliy Sergiyovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor in Instrumental Performance Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: historical aspect of development of guitar education, problems of improvement of methods of teaching guitar playing.

Стаття надійшла до редакції 23.10.2020 р.

УДК 37.017

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-190-104-109

КОЛОМІСЦЬ Олена Борисівна –

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи

Центральноукраїнського національного технічного університету

ORCID:<https://orcid.org/0000-0003-0085-7605>

e-mail: kolomietselena1964@gmail.com

БОНДАРЕНКО Ганна Семенівна –

старший викладач кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи

Центральноукраїнського національного технічного університету

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-4524-4565>

e-mail: anankan.777@gmail.com

ГОЛОВАТА Оксана Олександрівна –

викладач кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи

Центральноукраїнського національного технічного університету

ORCID:<https://orcid.org/0000-0003-2232-819X>

e-mail: o.o.golovata@gmail.com

«ЦИФРОВА ДОБА»/ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ВИКЛИКИ ДЛЯ ПЕДАГОГІКИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Світ ускладнюється. Стрімкі зміни стали нормою. Проте, як виявилося, виникли серйозні ризики, породжені, власне, самим розвитком сучасного суспільства, зокрема, такими його характеристиками, як «інформатизація», «комп'ютеризація», «цифровізація», і, що важливіше, лавиноподібною динамікою цих процесів, їх агресивним характером. Перед педагогікою досить несподівано постали проблеми – з одного боку, відчутного зниження освітнього та інтелектуального рівня молоді (аж до «втрати творчих культурно-породжуючих здібностей»), з іншого – стрімкої втрати педагогами ролі безперечного авторитету для учнів/студентів.

Аналіз останніх досліджень і

публікацій. Технопедагогічна проблематика знайшла відображення в працях вітчизняних та зарубіжних авторів: З. Мегер (Мегер, 2006), М. Полак (Полак, 2016), О. Паніна (Паніна, 2016). Вивченню нових технологій навчання присвячені наукові праці: С. Докука (Докука, 2013), І. Козяр (Козяр, 2015), Н. Азаренок (Азаренок, 2009), Л. Аксенова (Аксенов, 2014).

Мета статті – обґрунтування «цифрової доби» інформаційного суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Від початку XXI ст. (за даними деяких досліджень – від 2005 р.) у світі спостерігається стійка тенденція до зниження освітнього та інтелектуального рівня молоді, і, студентів ЗВО зокрема. Науковці вказують на такі ознаки цього явища: 1) ослаблення розуміння зв'язку і